

Pieter Codde, De terugkeer der jagers, 1633

Pieter Codde (1599–1678) heeft zich in 1637 verdienstelijk gemaakt voor het Amsterdamse vendel van kapitein Reynier Reael door het grote schuttersstuk te voltooien, dat Frans Hals in 1633 had aangenomen te maken maar waarmee hij zijn opdrachtgever in halfvoltooid staat had laten zitten. Had Codde geweten, dat een paar eeuwen later iedere rondleider in het Rijksmuseum aan de hand van dit schilderij aan de goegemeente zou uitleggen hoe geniaal Hals was en hoe onbenullig Codde, dan was hij er waarschijnlijk nooit aan begonnen. Zó slecht heeft hij het er trouwens niet eens afgebracht maar wel is het duidelijk, dat hij voor zulk grootfigurig werk niet in de wieg was gelegd. Met die schriële schutters staat het trotse vendel al sinds jaar en dag bekend als 'De magere compagnie'.

Coddes kracht lag in het schilderen op klein of toch wat groter formaat van hele gezelschappen, feestend of gezellig bijeen in een mooie kamer, of een enkele figuur mijmerend op een stoel in een eenvoudig vertrek. Zijn mensen zijn altijd uitstekend getypeerd in hun doen en laten en aan hun kleding is de grootste zorg besteed. Met een fijn penseel gedoopt in smeulige verf tekende Codde heel spits de kanten kragen, de plooiën van modieuze rokken en broeken, de contour van een zwierige hoed. Men proeft het kennelijke plezier waarmee dat alles moeiteloos in de fijnste kleuren is uitgevoerd, althans wanneer zo'n schilderij puntgaaf bewaard is gebleven.

Heeft het geleden door slijtage, dan valt er weinig meer aan te genieten dan de charme van het plaatje. Aangezien in het verleden heel wat schilderijen door onbekwame handen zijn verpoetst, die van Codde bepaald niet uitgezonderd, is het tegenwoordig moeilijk nog een oud schilderij te vinden waar werkelijk niets op aan te merken valt. Lukt dat en is het bovendien nog een bijzonder geslaagd schilderij van een kunstenaar van wie het museum misschien wel iets heeft maar niets behoorlijks, zoals in dit geval, dan is dat de kans om zo'n schilder voor eens en altijd zijn rechtmatige plaats te geven in 's werelds keurcollectie van Hollandse zeventiende-eeuwse meesters. Temeer, daar deze verzameling beschikt over *Het bruilofsfeest* van Willem Duyster (afb. 26a),¹ één van de fraaiste voorbeelden van de kunst van Codde's evenknie. *De terugkeer der jagers* (afb. 26), gesigneerd en 1633 gedateerd, had de aandacht getrokken toen het schilderij in 1967 door de eigenaar was uitgeleend aan een tentoonstelling in Stockholm, waar het in de catalogus werd gekwalificeerd als 'één van Codde's meest geïnspireerde werken'.² De gelegenheid om het aan te kopen deed zich eind 1973 voor toen het in Londen werd geveild³ maar die kans leek meteen al verlopen toen het museum in een onbekende bidder zijn meerdere vond. Door bemiddeling van de Londense kunsthandelaar Richard Green bleek de nieuwe eigenaar evenwel bereid het schilderij in bruikleen af te staan

Afb. 26. Pieter Codde, *De terugkeer der jagers*, 1633.
 Paneel, 54 × 68 cm.

aan het museum. Ruim een decennium later, in 1986, is het, mede dankzij financiële steun van de Vereniging Rembrandt en de Rijksmuseum-Stichting, gelukt het definitief te verwerven.⁴

De voorstelling, die wat al te kleurloos ook wel *Galant gezelschap* is genoemd, is niet zo realistisch en al helemaal niet zo onschuldig als zij lijkt. Codde heeft geen echt interieur afgebeeld maar in deze scène alleen wat huisraad opgenomen voorzover het hem te pas kwam. Een bed op zo'n tafereeltje is voor de goede verstaander altijd al een aanwijzing in welke richting men de betekenis ervan moet zoeken, zeker als dat bed zo raar in een hoek is gepropt bij een deur waar er eigenlijk geen plaats voor is. Men moet zich

trouwens ook niet voorstellen, dat in de zeventiende eeuw knappe mannen in hun beste pak gingen jagen en dan met hun buit een slaapkamer binnenstapten, waar een mooie vrouw haar toilet maakt bij het getokkel van een luitspeelster. Die jagers, de ene met een haas en de andere met een patrijs, zijn op minnejacht. 'De haas jagen' betekende 'de liefde bedrijven' en 'vogelen' betekende precies hetzelfde. Aan zulke gewaagde onderwerpen, mits geestig behandeld, beleefden de liefhebbers van Codde evenveel plezier als de lezers van Cats en Roemer Visscher.⁵

P. v. Th.

Afb. 26a. Willem Cornelisz Duyster, *Het bruilofsfeest*.
 Paneel, 76 × 106,5 cm. Bruikleen van het Koninklijk
 Oudheidkundig Genootschap sinds 1889.

Noten

- ¹ Inv.nr. C 514. Bruikleen van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap sinds 1889.
- ² Cat. tent. *Holländska mästere i Svensk ägo*, Stockholm 1967, no. 37, afb. 60 (detail).
- ³ Veiling Christie, Londen, 30 november 1973, nr. 94, afb. 6.
- ⁴ 'Keuze uit de aanwinsten', *Bulletin van het Rijksmuseum* 35 (1987), p. 110. Inv. A 4844.
- ⁵ E. de Jongh, 'Erotica in vogelperspectief. De dubbelzinnigheid van een reeks 17de-eeuwse genrevoorstellingen', *Simiolus* 3 (1968/69), pp. 22-74, speciaal pp. 41-43, afb. 13. Cat. tent. *Tot lering en vermaak. Betekenissen van Hollandse genrevoorstellingen uit de zeventiende eeuw*, Amsterdam (Rijksmuseum) 1976, nr. 13 met afb.